

znanstvenih virih starih in novih. — L. 25 kaže Nekaj o djanji Svetnikov, da je nektero njihovo djanje jasno in brez dvombe dobro, toraj v enakih okolišinah po stanu in poklicu v posnemaue; nektero v prejšnjem stanu slabo in pregrešno, toraj človeku ni posnemati, ne se z njim zagovarjati; nektero se na prvi videz ne razsodi lahko, ali gre celoma na dobro stran ali ne, toraj ne sme biti posnemanje naglo, pa tudi ne nagla hvala ali sodba. — Izmed pesmi se nahaja v l. 5 stara popravljena Solze nad terpečim Jezusam (Oko jokaj, serce pokaj — Od velike žalosti! itd.) in l. 6 tudi popravljena Miserere; l. 10 Predpevi od Marije Devica iz latinskega, ter Odgovori pri lavretanskih litanijah; l. 18 Marija Kraljica angelska, in l. 19 K Marii pomočnici (O Marija, ti pomagaj nam!); l. 20 pa Hvala sv. Rešnjiga telesa, vse tri poslovenjene iz nemškega. V razgled naj se ponatisne tu poslednji predpev od Marije Devica, in sicer:

Od sv. Trojice do adventa.

Češena si, Kraljica ti,

Češena, Mati milosti:

Življenje naše, up, sladkost!

V te kliče ubogi Evin rod,

Zdihuje v te, jokaje tod,

V dolini mnogih solz, bridkost.

Oj, pomočnica naša ti,

Oborni milostne oči,

In nam pokaži Jezusa.

Pokaži sad svoj prečešen,

Ko revni čas bo iztečen,

Devica mila, sladka vsa!

Hvala sv. Rešnjiga telesa.

Plav' nebo, vse svetlo,

Koljko zvezdic steješ ti?

Ni jih znat' — toljkokrat

Bod' češen svet zakrament.

Božji svet, zal razpet,

Koljko prahov steješ ti?

Ni jih znat' itd.

Zlat' polje, rast travé,

Koljko bilik steješ ti?

Gojzd zelen, lep bersen,

Koljko vejic steješ ti?

Siv' morje, zbor vodé,

Koljko kapljic steješ ti?

Solnčni svit, ognjevit,

Koljko žarkov steješ ti?

Večni čas, dolgi čas,

Koljko uric steješ ti?

Ni jih znat' — toljkokrat

Bod' češen svet' zakrament.

V o d a.

(Dalje.)

Kdo se bode tedaj čudil, da je voda, ta kiselčeva sestava, ki se povsod razprostira, in ne pokriva samo dveh tretjin naše zemlje, ampak sestavlja tudi velik del zemlje in stvari na nji, naj močnejša posredovalka, po kateri pridejo spremembe in se rodi vse življenje in gibanje na našem planetu. Naj novejša geologična preiskovanja so do dobrega pokazala, da je voda pri izobražbe zemlje preobladala. Sploh je sedaj ta misel, da je stvaritev zemlje bolj pripisovati vodenim silam, kakor ognjenim. S gotovostjo ne vemo le to, da so se tisti neznanski skladi škerlovja,

sivca, jurasa, krede v vodi sesedli, ampak imamo tudi tehtne vzroke, da je nekatero kamenje, n. p. granit, ki je tako zelo razširjen in ki je zmes drugega kamenja iz kremenove persti, od katerega so do naj-novejših časov terdili, da je nastal po ognji, izrodek vodenih izobražeb. Sedaj le še trahit, basalt in lavo štejejo med ognjene izrodke.

Ako pa tedaj vodi pri izobražbi našega planeta gre prvo mesto, je pa zopet voda vzrok prememb na poveršji zemlje, od katerih nam pove zgodovina, in ki se še sedaj gode. Zemlja pri Nilovem raztočji je nastala po večjem v zgodovinski dobi po nanosih Nila, in še dan danes se narejajo naplavine pred našimi očmi. Potoki in reke tergajo in rušijo od gorâ in dolskih robov, po katerih teko, večje ali manjše kosove takisto, kakoršen je svet in kakor voda pada. Odkrušeno drobi in vali se, ter ostaja tam, kjer voda mirneje teče, in nareja se ali sipa ali prod. Tako se višave gôr po času znižujejo in dôli napolnujejo. Morski valovi tudi s svojo deročo silo spreminjajo obrežje. Središče zemlje odporuje (reagira) zemljini skorji in poveršju, in poglavitno to učini prožljivost (Spannkraft) vodene pare. Ta prožljivost meče z neznansko silo tekočo lavo iz žrela ognjenikov in napravlja čudovite potrese. L. 79. po Kr. je Vezuv cvetoča mesta Herkulanum in Pompeji zasul z vulkanskim pepelom; strašni potres, ki se je čutil 700.000 zemljepisnih milj je razdjal Lisabono l. 1755; lepo mesto Karakas v južni Ameriki je zadela l. 1812 enaka osoda; v okolici mesta Beluno p. l. se dolgo ni mogla zemlja upokojiti; to vse so učinki ravno tiste sile, ki po naših železnicah neznanske teže premikuje, pa tudi zanikernim kuharicam kotle razganja. Otoki iz morja vstajajo, kakor da bi iz tal rastli, tako n. pr. otok Ferdinandeja l. 1831. V bolj novejših časih je vulkanska sila predelala ves otok Santorin. Tako tudi dan danes opazujejo, da se obrežje Švedsko in Norveško na nekaterih krajih počasi vzdiguje, kar nekateri pripisujejo vodeni pari. (Drugi pa zopet drugim vzrokom, ker premembe pri obrežjih se opazujejo ne samo tam, temveč tudi drugje.)

Za našo zemljo, t. j. za njeno gospodarstvo je pa voda, ki se lahko premika, posebno važna za to, ka z zrakom vred bistveno pripomore, da se solčna toplota bolj enakomerno razširja. Solnce na osredniku morsko vodo bolj razgreva in stanjša, kakor ob tečajih; tedaj se izliva voda iz merzlih tečajnih krajev v gorkeje tropične in tudi narobe. Koliko da ti curki vplivajo na obnebje, lahko se spoznava; hladé vročino med povratnikoma, in ogrevajo tečajnikom obližnje kraje. Naj bolj znani morski curek je v atlantiškem oceanu zalivski curek (Golfstrom), kateremu se ima zahvaljevati severo-zahodna Evropa za milejše obnebje. Ta se začnja v mehikanskem zalivu, pretaka se pri polotoku Floridi ob obrežji severne Amerike do Novo-Fundlanskih sipin in se potem obrača proti Evropi, od tod pa na jugo-vshod, in neha pri Azorskih otokih. Tudi

veter, ta najvažnejši curek v zračnem morji, ki je le tako mogoč, da zrak ni povsod enako gost, izpeljuje se posrednje ali neposrednje vsaj nekoliko iz vode. Morski curki razgrevajo ali shladé zrak, s katerim pridejo v dotiko; voda in suha zemlja različno sprejema in oddaja gorkoto, kar je zopet vzrok, da odmorski in namorski vetrovi (Monson-Winde) tako redno vlečejo; velikanski kupi snega in ledú so nakopičeni ob tečajih in po naših naj višjih gorah; a poglavitno vendar voda deluje tako, ker prestopa iz skupnosti v skupnost (Aggregatzustand) in veže ali razveže veliko množino gorkote, da zaseda sedaj manjši sedaj večji prostor, in od tod izvira vse motenje enakotežja v našem ozračju, ker vetrovi le mimogredé kaj naravnajo. Vetrovi vlečejo k nam iz gorkejših ali merzlejših krajev, in so več ali manj napojeni vodenih par, ako tedaj voda bistveno pripomore, da se vetrovi zbujaajo, pa vetrovi zopet naj več vplivajo, kaka je zračna padavina (ali gre sneg, toča ali dež), in kedaj se nabrana voda posuši. Voda in zrak se tedaj nasprotno predirata, delujeta drug na drugega in drug z drugim. Solčna toplota, zrak in voda naj več vzrokuje spremembe v vremenstvu (meteorologiji). Nekateri tudi terdó, da elektrika v gromskih oblakih, ki nareja blisk in grom, naj veličastnejšo naravno prikazen v našem ozračju, nastaja ta čas, kedar se vodena par hitro zgosti, da prihaja elektrika od tod, ka se hitro megle zgosté.

Premišljevali smo dosihmal vodo, kar se tiče stvaritve našega planeta in neorganskih sprememb na njem, v prihodnje pa hočemo govoriti od njenega razmerja do organskih bitij na zemlji. Organskega bitja, t. j. rastlinstva, živalstva in človeštva, kakoršno je sedaj, si kar ne moremo misliti brez vode na zemlji. To nam bo de poterdil vsak, ako prirod naj bolj premišljuje. Ako si tudi pevska domišljija na mesecu misli človeška bitja, in naj si kdo domišljuje tam rajske vertove, vendar trezna učenost nas uči, da na mesecu ni vode niti zraka; tedaj tudi ni takega organiškega življenja, kakor na zemlji. — Kako žalostno in pusto mora biti na tihi luni! Koliko bolj prijazna v tem oziru sta nam sosedna Venera, svitla danica in večernica, ali rudečo-žarni Mart, dve premičnici, na katerih se skoro brez dvoma da dokazati, da imate zrak in vodo. Sicer se pa na zemlji dosta lahko prepričamo, kako žalostna pustota je tam, kjer ni vode, da bi vse razkrojila in oživila. Kako opanljivo stopa popotnik v Saharo, v morje brez vode, ker po njenih valovih vleče pogubonosni Samum. Niti naj manjši lišaj ga ne spominja na rastlinstvo, misliti bi si mogel, da je vse živeče zginilo od tod, ko bi ga sem in tje begoča zverad ne spominjala na živeča bitja. Upehan od truda, zevajé od žeje, komaj premika osmojene ude. Kar zagleda v tem peščenem morji prijazen otok. Nateguje svoje zadnje moči in sedaj je v oazi. Pod njim se razprostira zelena ledina, s sadom obložene palme ga vabijo pod svojo senco in šumljajoč vir mu ponuja okrepčanja. Kdo je vstava-

ril ta raj v ti žalostni pustinji? Voda, ki iz tal izvira, pa nikdo drug! Napeljajé vodo po arteških virih po več ur daleč iz gorá so spremenili veliko puščave pri Algieru v rodovitno zemljo. To vidimo tudi sami, ko po vročem poletinskem dnevni dobrotljivi dež napoji suho zemljo in se vse na novo ozíví in ozelení. Zato poje pesnik: „Iz oblakov blagor pride, dež izide“.

(Dalje prihodnjič.)

Dopisi in novice.

Vabilo k prvemu občnemu zboru „Učiteljskega društva za slovenski Štajer“ Duh časa in ljubezen do domovine kliče tudi slovensko-štajarske učitelje k skupnemu, vzajemnemu delovanju, vabi je k družabnemu in bratovskemu posvetovanju o važnih zadevah svojega imenitnega poklica. »Družabniki učiteljskega društva za slovenski Štajer« zberó se 21. in 22. septembra v Mariboru k »prvi skupščini slovensko-štajarskih učiteljev«, ki bode obravnavala sledeče reči: 1) Pitanja graške deželne učiteljske skupščine. 2) Imenovanja učiteljev. 3) Zadeve »Učiteljskega društva za slovenski Štajer«.

Zborovalo se bode v Wiesthalerjevi dvorani (Hotel zur Stadt Wien); začetek vsikdar ob 9. uri dopoldne. Z zborom bode združen mali učiteljski koncert ter izleti v mariborsko okolico. (Kam? pove 7. številka »Slovenskega učitelja.«)

Vabimo k temu zboru ne samo štajarske učitelje, marveč vse slovenske učitelje, ter druge svoje slovanske in nemške sobrate, kakor tudi vse slovenske šolske prijatelje. Pohodite v obilnem številu naš 1. zbor, da nas s tem ne samo podpirate v našem težavnem podvzetju, da v nas marveč veselje in serčnost k daljnjemu delovanju obudite, ker baš vstrajnosti nam je treba v vseh naših slovenskih zadevah, zlasti pa na šolskem polji. Vse za blagor naše ožje in širje domovine!

Slavno vodstvo južne železnice je za $\frac{1}{3}$ vožno ceno znižalo za vse udeleževalce zбора, in sicer v 2. in 3. razredu na čertah: Gradec-Terst, Beljak-Maribor, Kaniža-Pragersko, Zagreb-Zidanmost. Ker se je treba na postajah izpričati, izdaja društvo v ta namen »pristopnice«, ki veljajo za družabnike 20 kr., za nedružabnike 30 kr., in se do 15. sept. pri odboru v Ljutomeru dobivajo.

Začasni odbor »Učit. društva za slovenski Štajer« v Ljutomeru 20. avg. 1874.

Predsednik: J. Lapajne.

Tajnik: Janko Žirovnik.

Iz ptujske okolice. 6. avgusta je imelo učiteljsko društvo za ptujski okraj svoj sedmi letošnji zbor v Ptuj. Navzočih je bilo 19 udov in gosp. Bauer, mestni odbornik in ud ptujskega krajnega šolskega sveta, kot gost. Zborovanje je začel predsednik Serbec ob 10. uri predpl. — Zapisnik od 2. julija se je potrdil. — 16 knjig kmetijskega zadržaja je poslala ptujska kmetijska podružnica; odkazale so se društveni knjižnici. — 24 iztisov brošure »Errichtet Schulgärten!« je poslalo štajarsko društvo za omiko ljudstva (Volksbildungsverein v Gradcu); ti iztisi so se razdelili vsem 24 krajnim šolskim svetom ptujskega šolskega okraja. — Naznanil se je dopis centralnega odbora II. občne skupščine hrvatskih učiteljev, v katerem odbor društvo vljudno vabi, da se vdeleži II. občnega zбора hrvatskih učiteljev, kateri bo 25., 26., 27. avgusta v Petrinji.